(इंग्रजीमध्ये टंकलिखित केलेल्या न्यायनिर्णयाचा मराठी अनुवाद)

मुंबई उच्च न्यायालय
दिवाणी अपील अधिकारिता

रिट याचिका क्र. २०६/२००३
सह
रिट याचिका क्र. २०६/२००३
मधील
अंतरिम अर्ज क्र. १७५३०/२०२२

श्री. संजय वसंतराव ठाकूर
द्वारा श्री. डी. पी. इंगळे, ए-१४ श्रेया आनंद,
चौथा मजला, ढाकळी नाका, कोलशेत रोड
ठाणे (पश्चिम), जिल्हा ठाणे. ... याचिकाकर्ता

विरुद्ध

१. महाराष्ट्र राज्य
तर्फे सचिव,
आदिवासी विकास विभाग
मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.

२. जमातीच्या दाव्यांची छाननी आणि
पडताळणी करण्यासाठी समिती,
अमरावती विभाग, अमरावती.

३. महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ
तर्फे अधीक्षक अभियंता,
मंडळ कार्यालय, वसई, जिल्हा ठाणे

४. कार्यकारी दंडाधिकारी,
मलकापुरी,
जिल्हा बुलढाणा. ... उत्तरवादी

याचिकाकर्त्याच्या वतीने श्री. आर. के. मेंडाडकर.
उत्तरवादी क्र. ३ च्या वतीने सुश्री ए. आर. एस. बक्षी.

न्यायमंच : सुमन श्याम व एस. एम. मोडक, न्यायमूर्ती

दिनांक : ६ नोव्हेंबर २०२५.

<u>न्यायनिर्णय :- (*न्यायमूर्ती* एस. एम. मोडक *द्वारा*)</u>

१. दिनांक १५ सप्टेंबर २०१७ रोजी या न्यायालयाने (न्यायमंच : ए.एस.ओक व रियाज छागला, न्यायमूर्ती) निदेशित केल्यानुसार, उत्तरवादी क्र. २ - जात छाननी समितीला याचिकाकर्ता - संजय वसंतराव ठाकूर यांचे वसंत बुधो सोनवणे (त्यांचे वडील) यांच्याशी आणि याचिकाकर्ता यांचे बुधो लहानू ठाकूर (त्यांचे आजोबा) यांच्याशी असलेल्या संबंधांच्या प्रश्नावर निर्णय घेण्याचे निर्देश देण्यात आले. त्या आदेशानुसार याचिकाकर्ते समितीसमोर हजर झाले आहेत आणि चौकशी केल्यानंतर समितीने ६ डिसेंबर २०१७ रोजी प्रबंधक (न्यायिक - १) यांना उद्देशून अहवाल दिला आहे.

२. याचिकाकर्त्याने हे प्रकरण मांडण्याचा प्रयत्न केला, तरी काही ना काही कारणास्तव त्यावर सुनावणी होऊ शकली नाही. शेवटच्या तारखेला आम्ही विद्वान एजीपी ला अहवाल सादर करण्याबाबत सूचना घेण्याचे निर्देश दिले. आज विद्वान एजीपी यांनी हा अहवाल सादर केला आहे. अशा प्रकारे आम्ही याचिकाकर्त्याचे विद्वान अधिवक्ता मेंडाडकर आणि विद्वान एजीपी यांचे म्हणणे ऐकले आहे. त्यांच्या मदतीने आम्ही या अहवालाचा अभ्यास केला आहे. या अहवालातील मजकूर पुढीलप्रमाणे आहे :

(ए) समितीने ही चौकशी दक्षता कक्षाकडे सोपवली आहे आणि दक्षता कक्षाने दिनांक ६ डिसेंबर २०१७ रोजी समितीला अहवाल दिला आहे.

(बी) गृह चौकशीदरम्यान दक्षता अधिकाऱ्याने याचिकाकर्त्याकडून कौटुंबिक वंशावळी मिळवली.

(सी) चौकशीचे निष्कर्ष खालीलप्रमाणे आहेतः

(i) वसंत बुधो सोनवणे हे याचिकाकर्त्याचे वडील असल्याचे आढळून आले आहे.

(ii) बुधो लहानू ठाकूर हे वसंत बुधो सोनवणे (याचिकाकर्त्याचे वडील) यांचे वडील असल्याचे आढळून आले आहे.

(डी) हा अहवाल दक्षता कक्षाने सादर केलेल्या चौकशी अहवालासोबत आणि

टिपणींसोबत जोडला आहे. दक्षता कक्षाने खालील कागदपत्रांचा विचार केला आहेः-

(i) याचिकाकर्त्याचा १९८१ चा शाळा सोडल्याचा दाखला ज्यामध्ये त्यांची जात ठाकूर म्हणून दर्शविली आहे.

(ii) त्यांचे वडील वसंत यांचे १९५७ चे शाळा सोडल्याचे प्रमाणपत्र ज्यामध्ये त्यांची जात हिंदू ठाकूर म्हणून वर्णन केलेली आहे.

(iii) १९१८ सालचा बुधो (याचिकाकर्त्याचे आजोबा) यांचा शाळा सोडल्याचा प्रमाणपत्र ज्यामध्ये ठाकूर अशी जात नमूद केलेली आहे.

(ई) चौकशीदरम्यान दक्षता कक्षाने वडील, काका, आजोबा, चुलत भाऊ, पणजोबा, चुलत भाऊ, पणजोबा (काही संविधान पूर्व कागदपत्रे आहेत) यांच्याशी संबंधित विविध कागदपत्रे देखील गोळा केली आहेत, ज्यात त्यांची जात ठाकूर म्हणून नमूद केली आहे.

(एफ) याचिकाकर्त्याचे मूळ गाव यावल, जिल्हा जळगाव येथे आहे आणि १९१८ ते १९५७ पर्यंतच्या शाळेच्या नोंदी पडताळण्यात आल्या ज्यामध्ये त्यांच्या विविध नातेवाईकांची जात ठाकूर म्हणून नमूद करण्यात आली आहे. १९१६ ते १९५२ या वर्षांच्या जन्म आणि मृत्यु नोंदणीमध्येही ठाकूर जातीचा उल्लेख आहे. १९३२ ते १९६४ या वर्षासाठीच्या फेरफार नोंदवहीमध्ये देखील जातीचा उल्लेख ठाकूर म्हणून

केला आहे.

३. सदर अहवाल वाचल्यानंतर, विद्वान एजीपींनी हा विषय नवीन निर्णयासाठी समितीकडे पाठविण्याची विनंती केली आहे. या निवेदनाशी आम्ही सहमत नाही.

४. संविधानपूर्व काळाशी संबंधित कागदपत्रांना उच्च संभाव्य मूल्य मिळाले आहे. यापूर्वी समितीने दिनांक २५ नोव्हेंबर २००२ रोजीच्या आदेशाद्वारे याचिकाकर्त्याचा दावा फेटाळला असताना, याचिकाकर्ते बुधो लहानू ठाकूर आणि वसंत बुधो सोनवणे यांच्याशी त्याचे संबंध दर्शवू शकले नाहीत. त्यामुळेच हे प्रकरण मर्यादित चौकशीसाठी पाठवण्यात आले होते. जर चौकशी अहवालाचा विचार केला गेला, तर ते रिट याचिकाकर्त्याच्या जातीच्या दाव्याचे समर्थन करते असे आपल्याला आढळते. त्यामुळे, आमचे असे मत आहे की ठाकूर जमातीचे म्हणून जाती वैधतेचे प्रमाणपत्र देण्याच्या याचिकाकर्त्याच्या दाव्यावर विचार करण्यास समितीला सांगितले जाऊ शकते.

५. वरील बाबी लक्षात घेऊन, खालील आदेश पारित केला जातोः

<u>आदेश</u>

(i) प्रस्तुत रिट याचिका अनुमत करण्यात येत आहे.

(ii) जमातीच्या दाव्यांची छाननी आणि पडताळणी करण्यासाठी समिती, अमरावती विभागाने दिनांक २५ नोव्हेंबर २००२ रोजी दिलेला आदेश रद्द करण्यात येत आहे.

(iii) उत्तरवादी क्र. २ - जमातीच्या दाव्यांची छाननी आणि पडताळणी करण्यासाठी समिती, अमरावती विभागाला वरील निरीक्षणांच्या प्रकाशात नवीन आदेश पारित करण्याचे निर्देश देण्यात आले आहेत.

(iv) रिट याचिकेचा निपटारा लक्षात घेता, प्रलंबित अंतरिम अर्जही निकाली काढला जातो.

(एस. एम. मोडक, न्यायमूर्ती)　　　　(सुमन श्याम, न्यायमूर्ती)

अस्वीकरण

"या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याच्या/ तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरिता वापर करता येणार नाही. तसेच, इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणी वैध मानला जाईल."